

Inspekcja Weterynaryjna Wojewódzki Inspektorat Weterynarii we Wrocławiu

WŚCIEKLIZNA

WYSTĘPOWANIE, NADZÓR, ZWALCZANIE

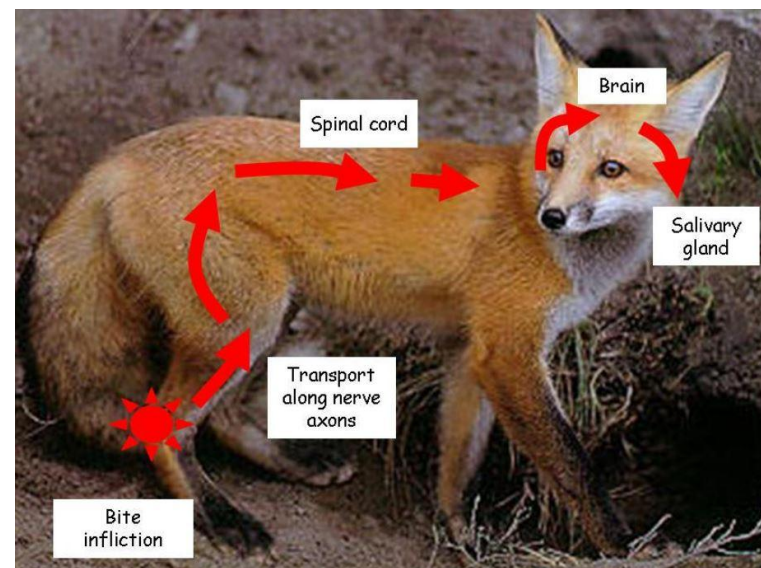
Wścieklizna (ang. Rabies)

- Choroba ta jest jedną z najdłużej znanych i **najgroźniejszych chorób odzwierzęcych**.
- Wścieklizna jest wirusową chorobą zakaźną dotyczącą centralnego układu nerwowego, na którą wrażliwe są wszystkie gatunki ssaków, w tym ludzie. Okres inkubacji choroby wynosi od kilku dni do kilku miesięcy.
- Obecna na wszystkich kontynentach z wyj. Antarktyki.
- Około 60.000 ludzi umiera w ciągu roku z powodu wścieklizny (głównie w Afryce i Azji).
- Nieuleczalna i śmiertelna praktycznie w 100% przypadków. Od momentu wystąpienia objawów nie ma szans na ratunek.

Transmisja i patogeneza

- Źródłem zakażenia jest ślina lub tkanka nerwowa chorego zwierzęcia
- Do zakażenia zazwyczaj dochodzi po pogryzieniu przez chore zwierzę
- Źródłem zakażenia jest kontakt śliny z uszkodzoną skórą lub błonami śluzowymi (możliwe jest również zakażenie drogą aerogenną, dospojówkową lub po przez transplantację narządów)
- Wirus wścieklizny nie przenosi się przez nieuszkodzoną skórę

Pic.: <https://www.who-rabies-bulletin.org/site-page/transmission-and-pathogenesis>

Transmisja i patogeneza

Gdy pojawią się objawy choroby, wścieklizna jest nieuchronnie śmiertelna zarówno dla zwierząt, jak i dla ludzi. Jednak wściekliwość można w 100% zapobiec – oczyszczenie rany oraz szczepienia czynne (szczepionki) i bierne (immunoglobuliny), wykonane jak najszybciej po podejrzanym kontakcie ze zwierzęciem mogą zapobiec wystąpieniu wścieklizny praktycznie przy każdym narażeniu.

Pierwsza pomoc

- Miejscowe leczenie wszystkich ugryzień i zadrapań jest bardzo ważne, musi być przeprowadzone natychmiast
- Natychmiastowe przemywanie rany przez co najmniej 15 minut wodą z mydłem, detergentem, jodyną, w ostateczności samą wodą
- Przemycie rany 70% alkoholem

Objawy wścieklizny u zwierząt

- ▶ Okres inkubacji choroby (czyli okres od momentu zakażenia do wystąpienia objawów klinicznych) jest różny i zależy m.in. od ilości wprowadzonego do organizmu wirusa, jego zjadliwości, wrót zakażenia (miejsca zranienia), charakteru (rozległości) ran oraz gatunku i wieku wrażliwego zwierzęcia. Przyjmuje się, że okres inkubacji u zwierząt trwa od kilku dni do ponad 7 lat, przy czym przeważnie wynosi:
 - u małych zwierząt (pies, kot, owca, koza, świnia) – od kilku do 90 dni;
 - u dużych zwierząt (bydło, koniowate) – od kilku do 180 dni.

Objawy wścieklizny u zwierząt

Choroba może mieć postać cichą lub szalową, a jej objawy są różne i zależą od gatunku zwierzęcia:

- **psy** – występuje niepokój, nadmierna pobudliwość, włóczęgostwo, spożywanie niejadalnych przedmiotów, wzmożony popęd płciowy, agresja, ochryple szczekanie, ślinotok, opadanie żuchwy z wypadaniem języka, zez, niedowłady kończyn i inne porażenia;
- **koty** – odnotowuje się podobne objawy jak u psów, przy czym zwierzęta chowają się, uciekają, nieustannie miauczą, zachowują się agresywnie, a śmierć poprzedzona jest zwykle porażeniem kończyn;
- **zwierzęta dzikie** – głównym objawem jest utrata wrodzonego lęku. Występuje także agresja przejawiająca się atakami na zwierzęta domowe, gospodarskie i ludzi. Dodatkowo, u **nietoperzy** obserwuje się utratę zdolności lotu, nadpobudliwość na dotyk i dźwięk, przewracanie się na grzbiet i aktywność dzienną niespotykaną u zdrowych osobników.

Podjęcie wścieklizny i dalsze postępowanie

W przypadku objawów nasuwających podejrzenie wścieklizny bądź też znalezienia martwego zwierzęcia (np. lis, jenot) sprawę należy zgłosić do właściwego miejscowo powiatowego lekarza weterynarii, który oceni czy podejrzenie jest zasadne.

Należy bezwzględnie zastosować środki ochrony osobistej przy kontakcie z podejrzanym zwierzęciem i zwłokami zwierząt podejrzanych.

Co zrobić w przypadku ugryzienia człowieka przez dzikie lub domowe zwierzę?

Ważne jest aby jak najszybciej dokładnie umyć i zdezynfekować powierzchnię narażoną na kontakt ze zwierzęciem i skontaktować się z lekarzem medycyny.

Każde ugryzienie człowieka przez dzikie zwierzę lub wzbudzające, choć nieznaczne podejrzenie pogryzienie przez zwierzę domowe wymaga dokładnego sprawdzenia. Zdarzenie powinno zostać zgłoszone powiatowemu lekarzowi weterynarii.

Powiatowy Lekarz Weterynarii po dokonaniu oceny sytuacji może zarządzić obserwację zwierzęcia lub w przypadku martwego zwierzęcia skierować je do badań laboratoryjnych.

Występowanie wścieklizny w Polsce

Dane historyczne dotyczące sytuacji epizootycznej w zakresie wścieklizny

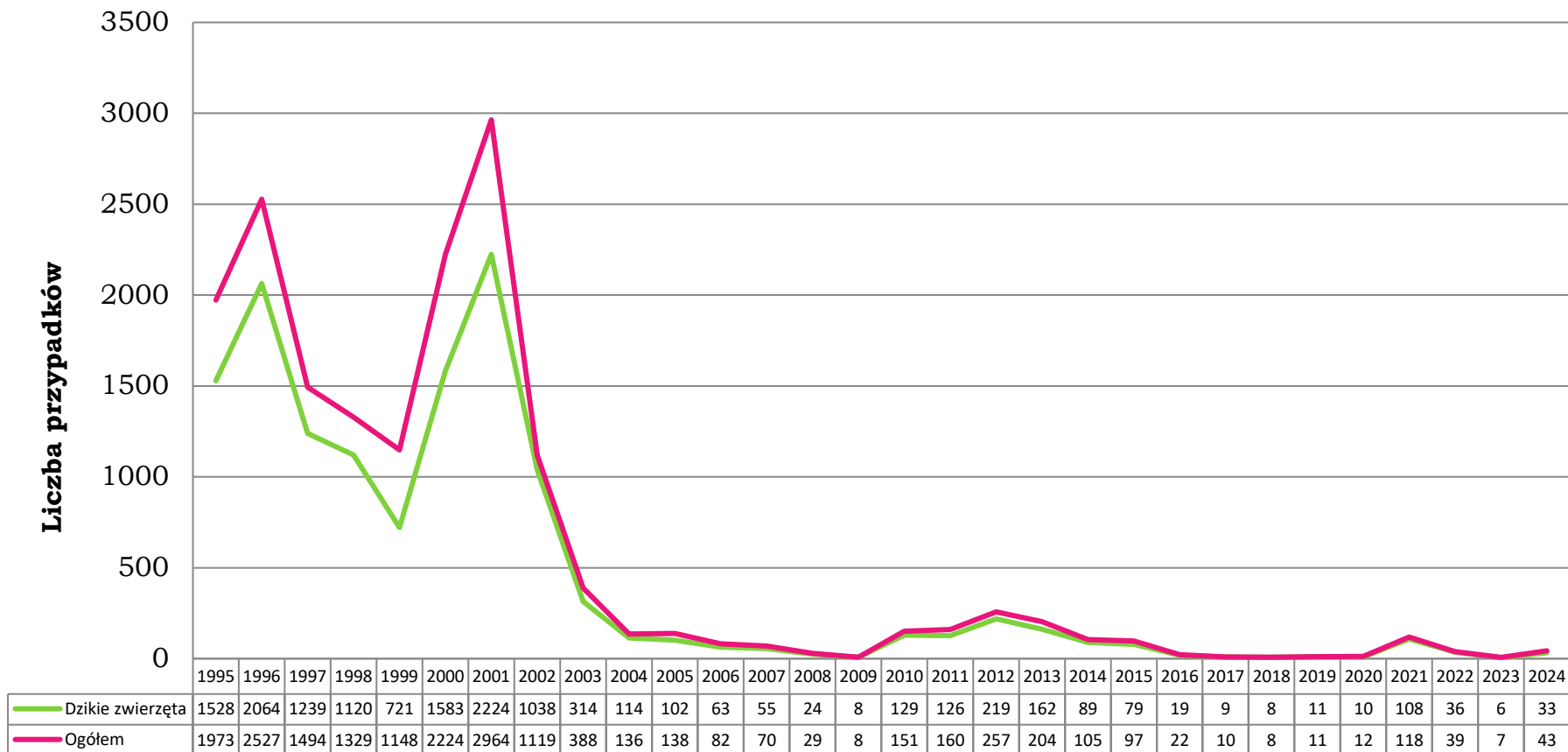
W okresie międzywojennym oraz w pierwszych latach po II wojnie światowej głównym nosicielem wścieklizny na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej były **psy**. Wprowadzenie w 1949 r. obowiązkowego szczepienia psów przeciwko wściekliźnie pozwoliło na znaczne ograniczenie występowania tej choroby. Liczba zachorowań na wściekliznę wśród zwierząt obniżyła się z ponad 3600 przypadków w 1946 r. do 73 w 1956 r.

Problem wścieklizny pojawił się ponownie, kiedy zaczęto rejestrować coraz więcej przypadków tej choroby w środowisku zwierząt wolno żyjących. W latach 1946–1956 wśród zwierząt dzikich zgłaszano rocznie od 1 do 6 przypadków wścieklizny, natomiast w latach następnych był zauważalny wzrost zachorowań wśród zwierząt dzikich – w szczególności u lisów. Pod koniec lat siedemdziesiątych liczba zachorowań u zwierząt dzikich przekraczała liczbę zachorowań u zwierząt domowych. Przykładowo w 1992 r. stwierdzono 3084 przypadki wścieklizny, w tym 2549 przypadków u zwierząt dzikich, z czego 2079 przypadków u lisów. Z uwagi na rozprzestrzenianie się wścieklizny rozpoczęto w 1993 r. akcję doustnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie.

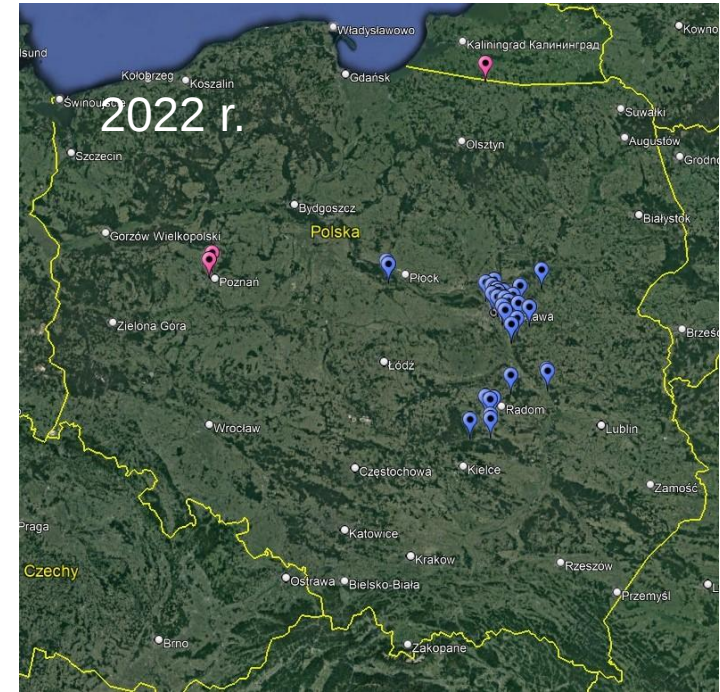
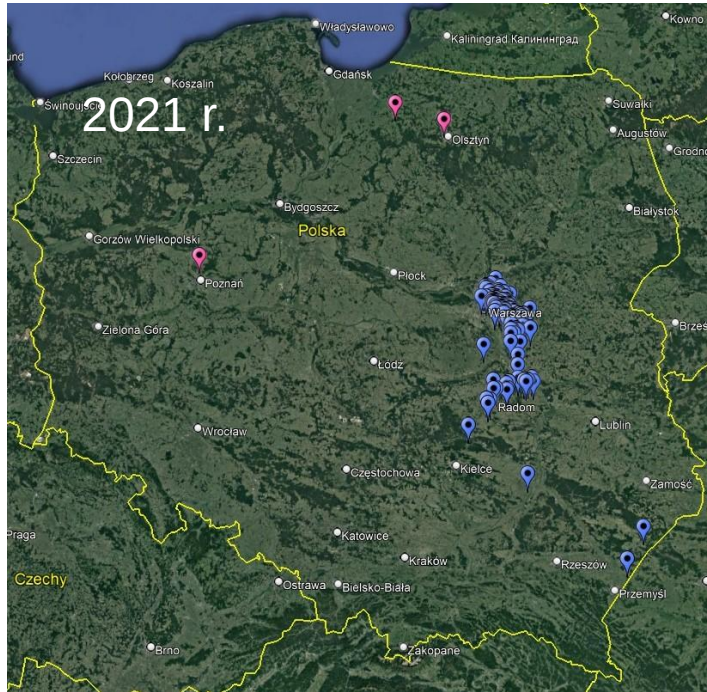

Występowanie wścieklizny w Polsce

Liczba przypadków wścieklizny w latach 1993-2024 (w tym nietoperze)

Ogniska wścieklizny u zwierząt w Polsce w latach 2021 – 2022

W 2021 r. wystąpiło 10 ognisk u zwierząt domowych (3 psy, 7 kotów) oraz 108 ognisk u pozostałych gatunków (96 lisów, 2 jenoty, 2 kuny, 2 sarny, 1 żbik, 5 nietoperze)

W 2022 r. wystąpiły 3 ogniska wścieklizny u zwierząt domowych (2 psy, 1 kot) oraz 36 ognisk u pozostałych gatunków (32 lisy, 1 borsuk, 3 nietoperze)

nietoperze

pozostałe zwierzęta

Ogniska wścieklizny u zwierząt w Polsce w latach 2023 – 2024

W 2023 r. wystąpiło 7 ognisk u zwierząt (1 pies, 6 lisów)

W 2024 r. wystąpiły 43 ogniska wścieklizny u zwierząt (8 u kotów, 2 u bydła, 30 u lisów, 2 u jenotów, 1 u sarny)

Aktualną sytuację w zakresie występowania ognisk wścieklizny można śledzić na stronie Głównego Lekarza Weterynarii:

<https://www.wetgiw.gov.pl/main/wsciekliзна>

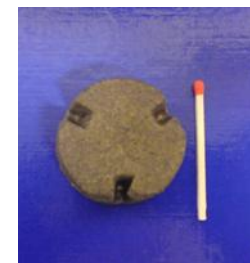

Profilaktyka wścieklizny

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013r.
w sprawie przeprowadzania ochronnych szczepień lisów wolno żyjących przeciwko wściekliźnie

Zgodnie z rozporządzeniem szczepienia ochronne na obszarach lasów oraz we wszystkich miejscach bytowania lisów wolnożyjących przeprowadza się **dwa razy do roku**. Można przeprowadzić **raz w roku**, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie dwóch kolejnych lat i **nie przeprowadza się**, jeżeli na terenie województwa nie stwierdzono wścieklizny w okresie co najmniej trzech kolejnych lat.

Akcja szczepień jest wykonywana w sposób polegający na zrzutach z samolotów oraz na ręcznym wykładaniu przynęty zawierającej szczepionkę doustną przeciwko wściekliźnie dla lisów wolno żyjących. Przynęta jest w kolorze brązowo-zielonym do brązowego, kształtu kwadratowego albo kulistego o stałej konsystencji. Wewnątrz przynęty znajduje się plastikowy blister z zawiesiną.

Przynętę nie należy podnosić ani dotykać, ponieważ przeniesienie na nie zapachu człowieka może spowodować utratę zainteresowania szczepionką przez lisy wolno żyjące. Szczepionka nie jest przeznaczona do szczepienia zwierząt domowych. Na terenach dystrybuowania szczepionki, w okresie 14 dni po jej wyłożeniu, należy zapobiec ewentualnemu kontaktowi psów i kotów ze szczepionką, ponieważ mogą konkurować z gatunkiem docelowym w zjedzeniu przynęt ze szczepionką.

W razie przypadkowego kontaktu człowieka z substancją aktywną szczepionki, należy natychmiast umyć skórę wodą i mydłem i zwrócić się o pomoc lekarską.

Profilaktyka wścieklizny

W celu kontroli skuteczności szczepień lisów przeprowadza się badania monitoringowe odstrzelonych lisów na terenach objętych szczepieniami.

Prowadzone badania pozwalają potwierdzić jaka część populacji przyjęła szczepionkę, na podstawie wykrycia markera (tetracykliny), oraz jaki procent populacji uzyskał uodpornienie w kierunku wirusa wścieklizny.

Poziom pobrania szczepionki i uodpornienia lisów wolno żyjących wyniósł odpowiednio:

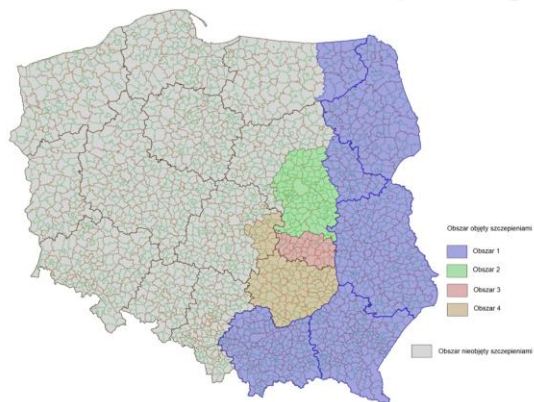
- 83,58 % i 62,6 % w 2023 r.
- 82,95 % i 61,80 % w 2024 r.

Ocena skuteczności szczepienia lisów wolno żyjących przeciw wściekliznie			
PARAMETR	DANE	2024	2023
TC	liczba badań	4516	5837
	liczba wyników +	3746	4879
	%	82,95	83,58
ELISA	liczba badań	4251	5216
	liczba wyników +	2628	3268
	%	61,8	62,6

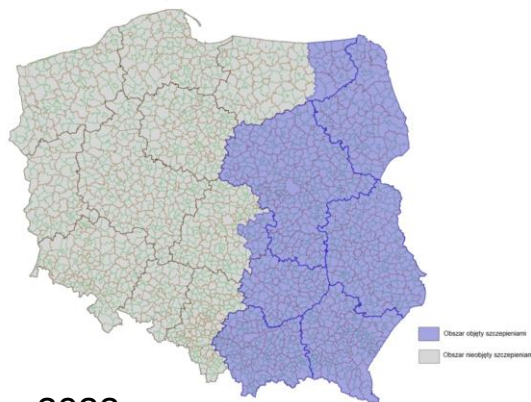

Profilaktyka wścieklizny

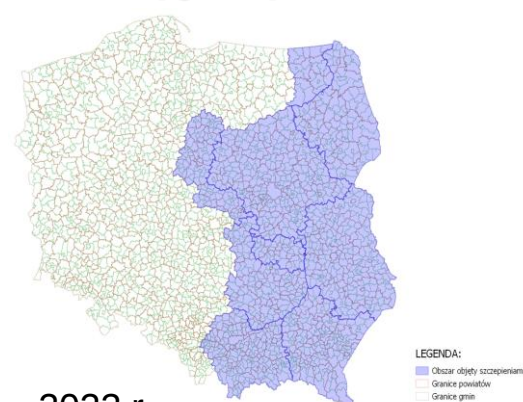
Obszary objęte szczepieniem lisów wolnożyjących

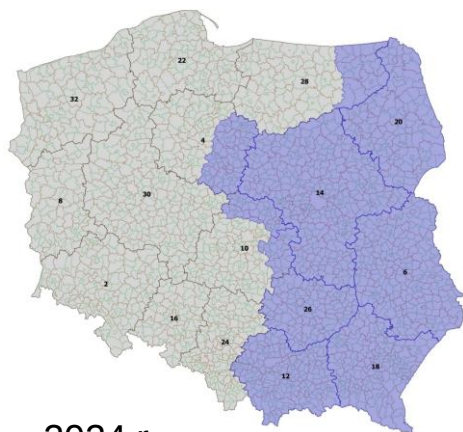
2021 r.

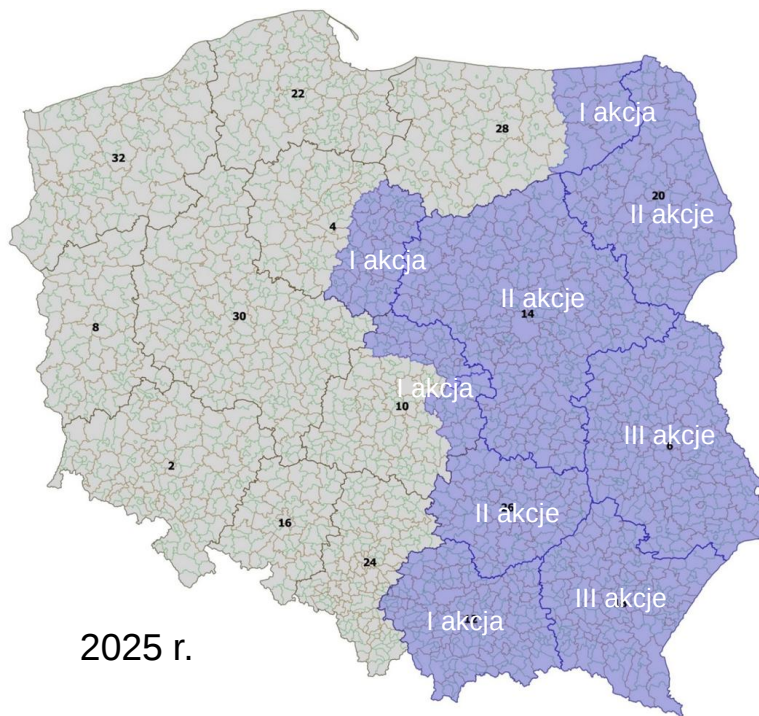
2022 r.

2023 r.

2024 r.

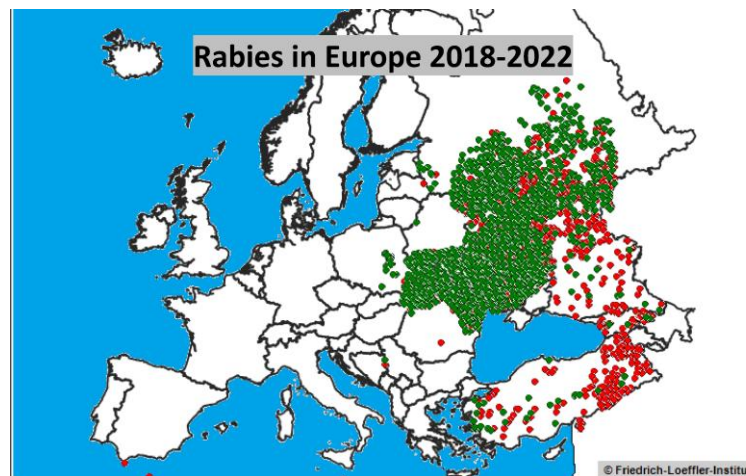
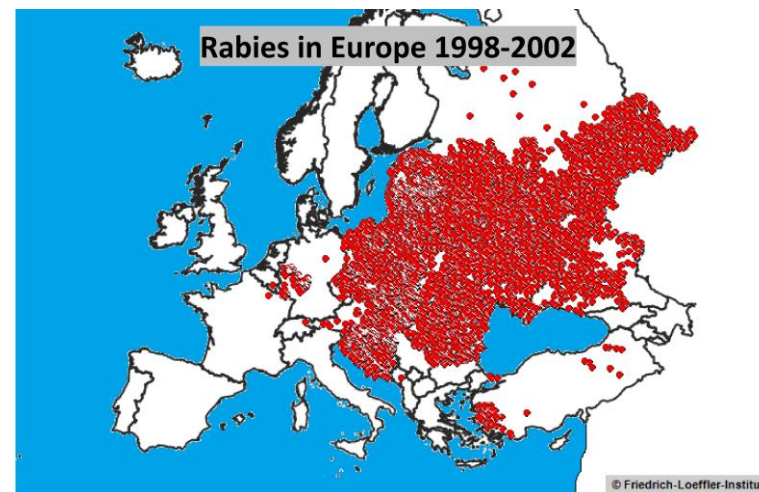
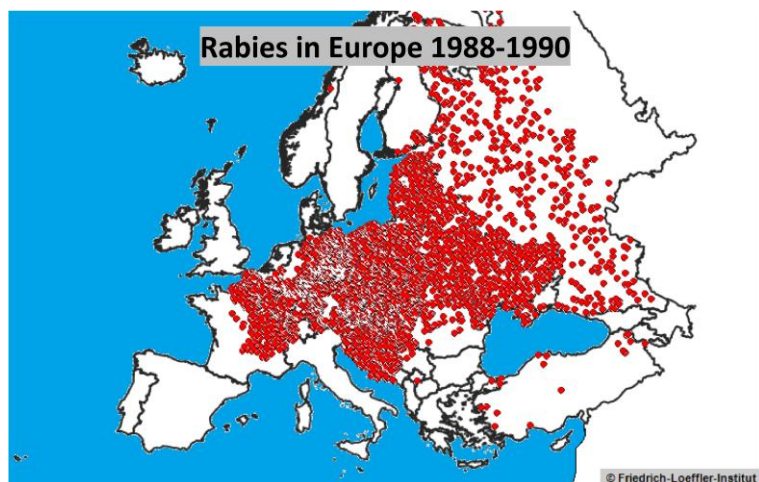

2025 r.

Strategia szczepień na rok 2025 zakłada rozłożenie 8 051 015 przynęt ze szczepionką

Przypadki wścieklizny zwierząt w Europie w szczytowym okresie choroby w 1990 r. i po programach szczepień w Europie

Sytuacja epizootyczna na Dolnym Śląsku

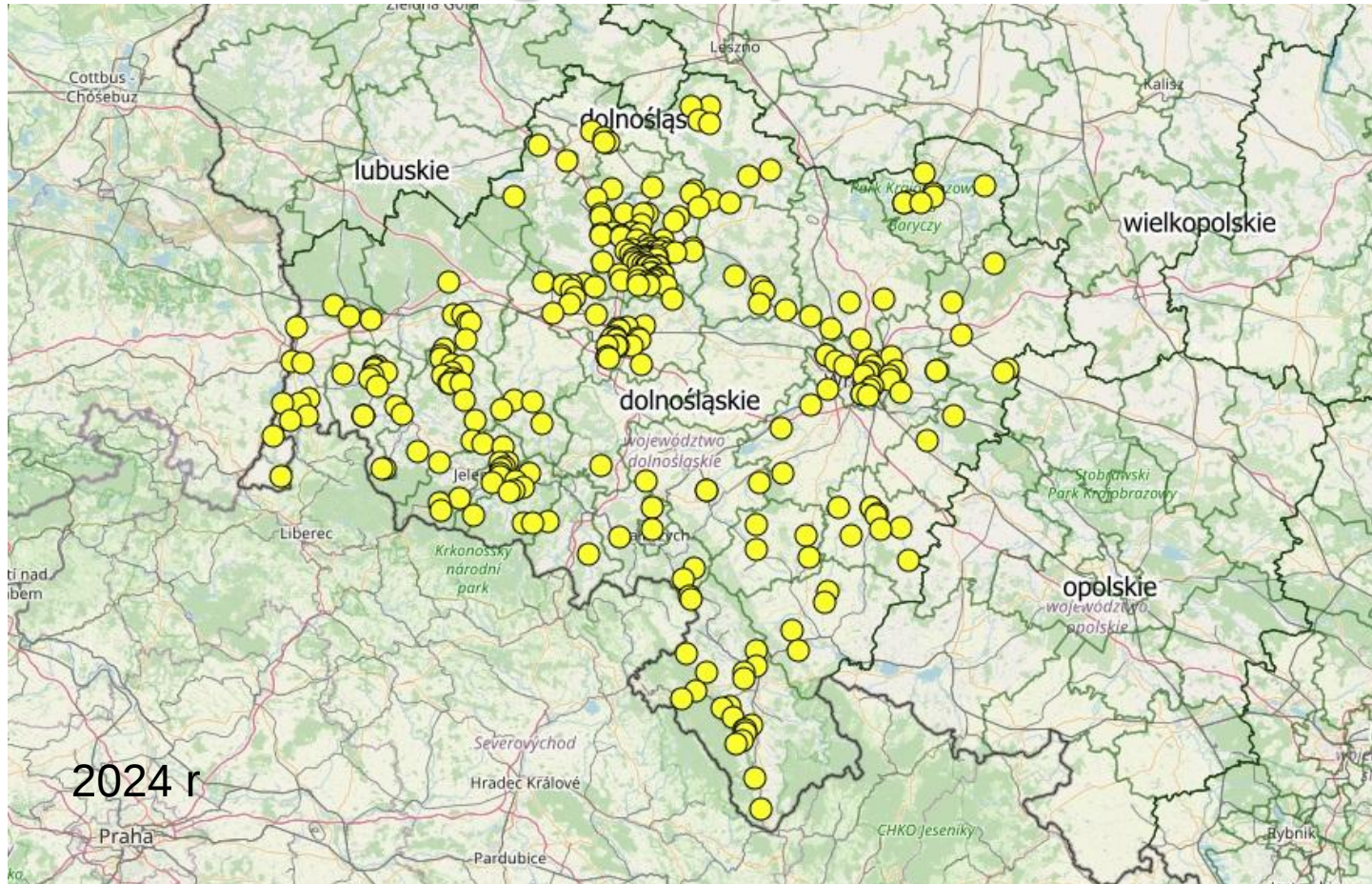
Ostatni potwierdzony przypadek wystąpienia wścieklizny na terenie województwa dolnośląskiego wystąpił **w listopadzie 2005** roku na terenie powiatu oleśnickiego. Wirus został stwierdzony u lisa.

W związku z brakiem ognisk wścieklizny ostatnia akcja szczepienia lisów wolnożyjących miała miejsce w województwie dolnośląskim w roku 2013. Populacja zwierząt dzikich jest zatem aktualnie **w pełni wrażliwa** na zakażenie wirusem wścieklizny.

obraz autorstwa vladimirech na Freepik

Monitoring bierny wścieklizny

Pobieranie próbek w kierunku wścieklizny od zwierząt padłych z gatunków predysponowanych jest ważnym elementem profilaktyki i zwalczania wścieklizny. Fakt znalezienia zwłok zwierząt dzikich, szczególnie z gatunków jak lis, jenot, borsuk, kuna należy zgłaszać do powiatowego lekarza weterynarii, który podejmie decyzję o potrzebie pobrania próbki do badań.

Profilaktyka wścieklizny

Szczepienia zwierząt domowych

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt

Art. 56.

1. Psy powyżej 3. miesiąca życia na obszarze całego kraju oraz lisy wolno żyjące na obszarach określonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa podlegają obowiązkowemu ochronnemu szczepieniu przeciwko wściekliźnie.

2. Posiadacze psów są obowiązani zaszczepić psy przeciwko wściekliźnie w terminie 30 dni od dnia ukończenia przez psa 3. miesiąca życia, a następnie nie rzadziej niż co 12 miesięcy od dnia ostatniego szczepienia.

6. Minister właściwy do spraw rolnictwa, mając na względzie zmniejszenie ryzyka wystąpienia niektórych chorób zakaźnych zwierząt na określonej części terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w drodze rozporządzenia: (...)

2) może wprowadzić obowiązek ochronnego szczepienia kotów przeciwko wściekliźnie.

„Wyszczepialność” zwierząt towarzyszących

Poziom wyszczepienia psów w woj. dolnośląskim szacuje się na ok 40%, przy założeniu, że ok 18 % mieszkańców posiada psa – na terenie woj. utrzymywanych jest ok 500 tys. psów a wykonywanych jest ok 200 tys. szczepień przeciwko wściekliznie rocznie.

Informacje na temat liczby wykonanych szczepień przeciwko wściekliznie są przekazywane przez powiatowych lekarzy weterynarii na podstawie danych przekazanych przez zakłady lecznicze dla zwierząt.

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt

Art. 56.

3. Szczepień psów przeciwko wściekliznie dokonują lekarze weterynarii świadczący usługi weterynaryjne w ramach działalności zakładu leczniczego dla zwierząt.
4. Psy poddane szczepieniu **podlegają wpisowi do rejestru** prowadzonego przez lekarzy weterynarii, o których mowa w ust. 3. Po przeprowadzeniu szczepienia posiadaczowi psa wydaje się zaświadczenie lub dokonuje się wpisu w paszporcie, o którym mowa w art. 24e ust. 2.
- 4a. **Dane z rejestru**, o którym mowa w ust. 4, dotyczące szczepień przeprowadzonych w danym miesiącu są **przekazywane powiatowemu lekarzowi weterynarii** właściwemu ze względu na miejsce położenia zakładu leczniczego dla zwierząt, **do 15. dnia następnego miesiąca**.

Rejestr psów zaszczepionych

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2004 r.

w sprawie wzoru i szczegółowego sposobu prowadzenia rejestru psów zaszczepionych przeciwko wściekliźnie oraz wzoru zaświadczenia o szczepieniu psa przeciwko wściekliźnie

ZAŁĄCZNIK Nr 1 WZÓR

Powiatowy Inspektorat Weterynarii

W

Imię i nazwisko urzędowego lekarza weterynarii

Zakład leczniczy dla zwierząt:

- nazwa

- adres

REJESTR PSÓW ZASZCZEPIONYCH PRZECIWKO WŚCIEKLIŹNIE

Założony dnia

Zakończony dnia

Lp.	Imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres albo nazwa, siedziba i adres posiadacza psa	Numer identyfikacyjny ¹⁾ lub opis psa ²⁾	Data szczepienia	Nazwa, numer serii i data ważności szczepionki	Uwagi
1	2	3	4	5	6

Przepisy prawne dotyczące zwalczania wścieklizny

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2020/689 z dnia 17 grudnia 2019 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 w odniesieniu do zasad dotyczących nadzoru, programów likwidacji choroby oraz statusu obszaru wolnego od choroby w przypadku niektórych chorób umieszczonych w wykazie i niektórych nowo występujących chorób

- Art. 34

Obowiązki właściwego organu w kontekście programów likwidacji zakażenia wirusem RABV

2. Jeżeli właściwy organ uzna to za niezbędne, nakazuje

d) stosowanie środków, o których mowa w art 35 gdy **zwierzę z gatunku umieszczonego w wykazie rani osobę lub inne zwierzę bez uzasadnionej przyczyny i w sprzeczności z jego normalnym zachowaniem lub w ciągu 10 dni wykazywało niewytłumaczalną zmianę zachowania, po której nastąpiła śmierć**

- Art. 35

Środki zwalczania chorób w przypadku podejrzenia zakażenia wirusem RABV

W przypadku podejrzenia wystąpienia zakażenia wirusem RABV właściwy organ:

- a) **prowadzi dalsze dochodzenia**, by potwierdzić lub wykluczyć występowanie choroby;
- b) **nakazuje wprowadzenie odpowiednich ograniczeń** w zakresie przemieszczania lub uśmiercania przypadków podejrzenia, by chronić ludzi i zwierzęta przed ryzykiem zakażenia do czasu uzyskania wyników z dochodzeń;
- c) **nakazuje wprowadzenie wszelkich środków zmniejszających ryzyko uzasadnionych w celu ograniczenia zagrożenia dalszego przenoszenia wirusa RABV na ludzi lub zwierzęta.**

Przepisy prawne dotyczące zwalczania wścieklizny

ustawa z dnia 11 marca 2004 r.
o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt

- Art. 44

1. W celu zwalczania chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania powiatowy lekarz weterynarii, w drodze decyzji, może

1) nakazać odosobnienie, strzeżenie lub **obserwację** zwierząt chorych lub zakażonych albo **podejrzanych o zakażenie lub o chorobę**

1a. W **przypadku zagrożenia** wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt powiatowy lekarz weterynarii może, w drodze decyzji

1) nakazać odosobnienie, strzeżenie lub **obserwację zwierząt** chorych lub zakażonych albo **podejrzanych o zakażenie lub o chorobę**

rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r.
w sprawie zwalczania wścieklizny

§ 2

1. Powiatowy lekarz weterynarii, po otrzymaniu zawiadomienia o podejrzeniu wystąpienia choroby, podejmuje niezwłocznie czynności mające na celu wykrycie lub wykluczenie tej choroby

Działania podejmowane po pogryzieniu przez zwierzę

Po otrzymaniu informacji o pogryzieniu człowieka przez zwierzę powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza dochodzenie epizootyczne. Dochodzenie epizootyczne przeprowadza **tylko urzędowy lekarz weterynarii** będący pracownikiem Inspekcji Weterynaryjnej lub w imieniu PLW wyznaczony urzędowy lekarz weterynarii.

Niezbędnymi elementami dochodzenia jest badanie zwierzęcia oraz szczegółowy wywiad uwzględniający wszelkie aspekty mogące mieć znaczenie dla postawienia podejrzenia wścieklizny.

Decyzję o obserwacji zwierzęcia może podjąć tylko powiatowy lekarz weterynarii. Nie może tego zrobić lekarz weterynarii wolnej praktyki. Jeśli zapadnie decyzja o obserwacji zwierzęcia w kierunku wścieklizny wówczas powiatowy lekarz weterynarii wydaje decyzję administracyjną dla właściciela zwierzęcia zawierającą zakazy i nakazy jakimi ma się kierować w trakcie trwania obserwacji, oraz wskazującą miejsce, rodzaj obserwacji, daty przeprowadzanych badań oraz osobę przeprowadzającą obserwację.

Działania podejmowane po pogryzieniu przez zwierzę

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 stycznia 2005 r. w sprawie zwalczania wścieklizny

6. Powiatowy lekarz weterynarii nakazuje niezwłoczne odosobnienie zwierzęcia podejrzanego o chorobę lub zakażenie, które mogło zakazić wirusem choroby człowieka, oraz:

1) nakazuje:

a) obserwację tego zwierzęcia **trwającą 15 dni**,

b) badania tego zwierzęcia w czasie trwania obserwacji;

2) zakazuje zabicia tego zwierzęcia do czasu zakończenia obserwacji.

7. Powiatowy lekarz weterynarii może przedłużyć okres obserwacji, o której mowa w ust. 6, do 21 dni w przypadku, gdy po 15 dniach obserwacji niemożliwe jest stwierdzenie lub wykluczenie choroby.

8. Powiatowy lekarz weterynarii przeprowadza badanie, o którym mowa w ust. 6 pkt 1 lit. b, w **pierwszym, piątym, dziesiątym i piętnastym dniu** od dnia prawdopodobnego zakażenia człowieka wirusem choroby lub pogryzienia człowieka.

Działania podejmowane po pogryzieniu przez zwierzę

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 sierpnia 2022 r. *w sprawie warunków i wysokości wynagrodzenia za wykonywanie czynności przez lekarzy weterynarii i inne osoby wyznaczone przez powiatowego lekarza weterynarii*

dopuszczalne są trzy rodzaje obserwacji:

- w zakładzie leczniczym dla zwierząt z pełnym utrzymaniem,
- obserwacja z doprowadzeniem na badanie do zakładu leczniczego,
- obserwacja poza zakładem leczniczym dla zwierząt

Urzędowy lekarz weterynarii przeprowadzający obserwację powinien dla każdego zwierzęcia zakładać tzw. **karty obserwacji** odnotowując m.in. datę i wynik każdego badania klinicznego.

Działania podejmowane po pogryzieniu przez zwierzę

✓Po badaniu lekarz przekazuje informacje o stanie pacjenta do powiatowego lekarza weterynarii

✓Po zakończeniu obserwacji dokumentację wraz z rachunkiem przekazuje do powiatowego inspektoratu weterynarii

Jeśli pies przed pokąsaniem nie miał ważnego zaświadczenia o szczepieniu przeciwko wścieklicznie, lekarz powinien zaszczepić psa niezwłocznie po zakończeniu obserwacji.

Dodatkowo PLW może ukarać właściciela psa mandatem karnym za niedopełnienie urzędowego obowiązku zaszczepienia psa przeciwko wścieklicznie.

W przypadku gdy zwierzę, które pogryzło człowieka (lub zwierzę) padło, należy powiadomić powiatowego lekarza weterynarii, który przekaże próbkę do badania do zakładu higieny weterynaryjnej, w celu badania w kierunku wściekliczny.

Badanie w kierunku wściekliczny jest badaniem urzędowym, wykonywanym metodą immunofluorescencji bezpośredniej oraz w razie wskazań, metodą izolacji wirusa na hodowli komórkowej.

Najistotniejsze aspekty (apel do lekarzy weterynarii)

- ✓ Nie bagatelizuj zagrożenia – pomimo braku ognisk wścieklizny na terenie województwa, zawsze istnieje zagrożenie przeniesienia choroby i to może być akurat ten pierwszy przypadek
- ✓ Jeśli powziąłeś informację o pogryzieniu przez zwierzę powiadom powiatowego lekarza weterynarii
- ✓ Przed zaszczepieniem zwierzęcia przeciwko wścieklicznie, koniecznie upewnij się że zwierzę w ciągu ostatnich 15 dni nikogo nie ugryzło. W przypadku gdy zeznania właściciela budzą wątpliwości możesz poprosić o ich pisemne potwierdzenie
- ✓ Edukuj właścicieli zwierząt w tematyce wścieklizny i zagrożeń z nią związanych
- ✓ Uświadamiaj właścicieli o obowiązku i roli szczepień zwierząt przeciwko wścieklicznie
- ✓ Przekazuj terminowo do powiatowego lekarza weterynarii dane dotyczące zaszczepionych psów przeciwko wścieklicznie

Dziękuję za uwagę

obraz architektwa / fotofest / keepik

Inspekcja Weterynaryjna

Wojewódzki Inspektorat Weterynarii we Wrocławiu
ul. Januszowicka 48
53-135 Wrocław
telefon: 71 367 70 16, 17;

www: <https://wroc.wiw.gov.pl>
e-mail: sekretariat@wroc.wiw.gov.pl

